

FUNKTIONALISTISK KONTRA GENERATIVISTISK KASUSUPPFATTNING

Jouni Rostila

Tyska språket, Tammerfors universitet

jouni.rostila@uta.fi

Funktionalistinen vastaan generativistinen sijakäsitys. Tämä artikkeli argumentoi sellaisen funktionalistisen sijakäsityksen puolesta, jonka mukaan mitä tahansa ominaisuutta, joka ilmaisee argumenttielementin kuulumista tietylle predikaatille, tulisi pitää sijan ilmentymänä. Vähemmässä määrin kieliopillistuneet sijan ilmenemismuodot voivat tämän lisäksi ilmaista semanttisia rooleja. Tätä käsitystä verrataan artikkelissa chomskylaiseen generativistiseen sijakäsitykseen. Ilmenee, että ns. näkyvyysehto muodostaisi ehdotetun funktionaalisen sijakäsityksen formalisaation, ellei sitä olisi sidottu abstraktin sijan käsitteeseen, joka nykyisessä muodossaan estää näkyvyysehdon soveltamisen kaikkiin argumenttityyppeihin. Abstrakti sija osoittautuu toisaalta tarpeettomaksi käsitteeksi, joka perustunee englannin tyyppisen kielen argumentin paikan avulla realisoituvan sijan perusteettomalle yleistykselle kielelliseksi universaaliksi. Generatiivinen käsitys olisikin adekvaatti, jos näkyvyysehto toimisi suoraan s- ja l-selektion avulla ilman abstraktin sijan väliintuloa. Abstrakti sija voisi kuitenkin toimia Checkingin tapaisena mekanismina, joka varmistaa argumentin muodon ja semanttisen roolin yhteensopivuuden.

Avainsanat: sija, funktionalistinen kielitiede, generatiivinen kielitiede, kieliopillistuminen, selektio

1 INTRODUKTION

Syftet med det här bidraget¹ är att argumentera för att kasus är en funktionell företeelse vars prototypiska former, morfologiska kasus, uppstår genom grammatikaliseringsprocesser av lexikaliska enheter med beteckningsfunktion. Det enda definitionsriteriet för kasus föreslås vara funktionellt. Denna funktionalistiska kasusuppfattning kontrasteras med en generativistisk kasusuppfattning, närmare sagt behandlingen av kasus inom principer-

och parametrar-teorin (P&P). Det visar sig att dess ena huvudkomponent, det tematiska kasusfiltret, utgör en formalisation av den funktionalistiska kasusuppfattningen, som dess andra huvudkomponent, begreppet abstrakt kasus, hindrar från att fungera. Det förefaller därför motiverat att inte binda det tematiska kasusfiltret till abstrakt kasus, som nu är fallet inom P&P-teorin, utan till de funktionellt definierade formerna av kasus. Det är ändå inte nödvändigt att eliminera abstrakt kasus helt, utan det kan möjligen integreras i en grammatikmodell som en kontrollmekanism som svarar för att semantiska roller tilldelas argument med rätt form.

Korrespondens gällande artikeln:
Jouni Rostila,
Tyska språket,
33014 Tammerfors universitet

2 HUVUDDRAGEN AV EN FUNKTIONALISTISK KASUSUPPFATTNING

En möjlig funktionalistisk kasusuppfattning består i (1):

- (1) Kasus = varje egenskap som uppfyller funktionerna (i) och (ii)
- (i) att ange vilket predikatshuvud ett argument hör till
 - (ii) att uttrycka semantiska roller

T ex följande data kan interpreteras enligt (1) och utgör därmed argument för denna funktionalistiska kasusuppfattning. Egenskaper som kan betraktas som kasus enligt (1) har markerats genom fettryck i följande satser, medan argumentelement har kursiverats.

- (2)a. Ich sah gestern [*ihre Mutter*]ack..
 b. Näin eilen hänen *äitinsä*.
 c. Sie warten ungeduldig *auf den Zug*.
 d. Jag struntar fullständigt i *vad du säger!*
 e. I saw (*yesterday) *her mother*.
 f. Jag är glad [CP *att du är här*].
 g. Flaskan står *på* [+lok] *bordet*.
 h. Hon går *till* [+dir] *dörren*.

Akusativet i (2a,b) uppfyller (i), då språkbrukaren vet att alla transitiva verb, t ex *sehen* i tyskan och *nähdä* i finskan, styr just detta kasus; på detta sätt anger akusativet att argumentet som bär det hör till ett visst verb. Prepositionalobjekt-prepositionerna *auf* och *i* i (2c,d) å andra sidan är styrda av verben *warten* resp. *strunta* och kan därför ange att argument som är markerade med dem hör till dessa verb. (2e) visar ett fall av positionell kasusmarkering: argumentet måste stå näst intill predikatshuvudet som styr det, och det är därför argumentets position som uppfyller (i). I (2f) är det argumentets form som anger att komplementsatsen är ett argument

av *glad*: språkbrukaren vet av predikatshuvudets betydelse att detta har ett propositionellt internt argument, och en bisats av typ CP realiserar just en proposition. Å andra sidan anger C-elementet *att* genom sin lexikaliska betydelse att det är en proposition som följer, och språkbrukaren vet att *glad* selekterar en proposition med *att*, inte med något annat C-element. Därför är det kanske på sin plats att betrakta just *att* som kasusmarkeringen i (2f).² I (2g) är det särdraget [+lok] i prepositionen *på* som uppfyller (i). Språkbrukaren vet att ett lokalt verb som *stå* förutsätter ett komplement med just detta särdrag och kan därför identifiera en prepositionsfras med [+lok] som verbets argument. På samma sätt är det särdraget [+direktion] som uppfyller (i) i (2h).

Funktion (i) kan betraktas som den *primära funktionen* av kasus. Grunden till att just denna funktion är primär består i att (ii) utgör redundans och reduceras därför bort i grammatikaliseringsprocesser. Det framgår ju av predikatshuvudens betydelse vilka semantiska roller de tilldelar sina argument, och följaktligen är det inte nödvändigt att kasus uttrycker semantiska roller explicit. Det räcker med att kasus kan skilja argumentpositioner från varandra (jfr också Sigurdsson, 2003). För detta behövs det inga morfologiska medel. (2e) visar att argumentens positioner i satsen räcker till att signalera att *I* utgör verbets subjekt- eller externa argument, medan *her mother* intar det interna, d v s objektargumentets position. Å andra sidan vet den kompetenta språkbrukaren vilka semantiska roller *see* tilldelar dessa argumentpositioner. Rollerna behöver därför inte explicit uttryckas hos själva argumentelementen i satsen.

I början av grammatikaliseringsutvecklingen som leder till tillkomsten av morfologiska kasus och till sist till positionell kasusmarkering uppfyller kasus dock även (ii), d v s den *sekundära funktionen*. I det här stadiet är

det lexikaliska medel som uppträder som kasus. Exempel på detta är *på* och *till* i (2g,h), vilkas särdrag [+lok] resp. [+dir] faller samman med argumentens roller LOKATION och RIKTNING, och C-elementet *att* i (2f), som kan argumenteras uttrycka PROPOSITION (se not 2), rollen som *glad* tilldelar sitt interna argument.

Prepositionerna *i* och *auf* utgör exempel på prepositioner vilkas fonologiska form är lexikaliskt betingad av predikatshuvudet som styr PP:n. De kan därför inte kommuteras och har följaktligen ingen självständig lexikalisk betydelse – ett tecken som inte kan bytas är ju inget egentligt tecken. Prepositioner av denna typ, *prepositionalobjekt-prepositioner* (PO-P), uttrycker ändå semantiska roller. Sättet som de gör det på är bara lexikaliskt betingat av det styrande predikathuvudet. I praktiken betyder detta att t ex *i* uttrycker olika semantiska roller hos *strunta* och *bestå*. Se Rostila (under utg. b; 2002) för vidare diskussion. PO-P utvecklas av prepositioner med full lexikalisk betydelse som *på* och *till* i (2g,h) (se Rostila, under utg. b; Hundt, 2001: 179ff.). Därmed utgör de den nästa grammatikaliseringsgraden. Det mindre tydliga – då lexikaliskt betingade – uttrycket av semantiska roller genom PO-P står i samklang med deras högre grammatikaliseringsgrad.

Det finns anledning att tro att en del av PO-P är grammatikaliserade. Detta innebär att en viss PO-P har förekommit så frekvent som ett lexikaliskt betingat uttryck av en semantisk roll att den till sist reanalyserats som dess allmänna uttryck. T ex *auf* uttrycker rollen KOMMANDE HÄNDELSE inte längre bara i kontexten av några få verb såsom *warten* i (2c), utan tycks breda ut sig till alla verb som tilldelar sitt interna argument denna roll. Se Rostila (2004; under utg. b) för argument för denna grammatikaliseringsprocess och för en preliminär konstruktion-

sanalys (se t ex Kay & Fillmore, 1999 och Croft, 2001 för denna grammatikansats) av grammatikaliserade PO-P, som tycks lämpa sig till att beskriva deras produktivitet. Väsentligt är här att grammatikaliserade PO-P – i motsats till lexikaliskt betingade PO-P, och i likhet med fulla lexikaliska P – utgör transparenta uttryck av semantiska roller.³ Denna nästa grammatikaliseringsnivå torde dock bara vara ett förbigående stadium.

Det förefaller rimligt att anta att den fortsatta grammatikaliseringen ser ut så här: en grammatikaliserad PO-P bildar en regel av grammatiken, är därför produktiv och står således lätt till förfogande. Därför övergeneraliseras den också lätt och blir polysem. Till sist reanalyseras alla dess polysema varianter som representationer av bara en mycket allmän betydelse som lätt kan övergeneraliseras vidare (jfr t ex PO-P:n *to* i engelskan: *give the bottle to the man – do damage to the bridge – It seems to me that ...*); *i* och med att betydelsen reduceras, reduceras också den fonologiska formen; det lexikaliska uttrycket blir affixalt och reduceras sedan helt. Processen kan också beskrivas ur ett ekonomi- och adaptionsperspektiv: ett existerande medel används till att uppfylla en ny funktion och anpassar sig till den nya funktionen. Det är ekonomiskt att använda ett redan existerande medel, och adaptationen består i att PO-P:n blir polysem. Anpassning till vidare funktioner förorsakar ökad polysemi och till sist tillkomsten av en allmän betydelse. Denna hypotes är i grunden ett försök att interpretera polysemi enligt adaptionsprincipen som Givón (2002) och Haspelmath (1999) föreslår som en allmän förklaring till språkförändringen.⁴

Den ovan beskrivna processen kan, såvitt den är mera än bara en hypotes, förklara varför t ex akkusativet inte uttrycker någon enskild semantisk roll, jfr (2a) där den akkusativiska DP:n närmast torde bära rol-

len TEMA, och *Das Problem bedrückt mich* ('Problemet gör mig nedstämd') där ackusativet uttrycker ERFARARE. Detta har använts som ett argument mot uppfattningen att kasus uttrycker semantiska roller (jfr Rauh, 1988: 28f.; Sigurdsson, 2003). Argumentet förlorar emellertid det mesta av sin kraft om det faktiskt är så att t ex ackusativet bara inte *längre* uttrycker en viss semantisk roll. Och just därför att det inte längre kan uppfylla denna funktion, reduceras dess form som ju blivit omotiverad – och resultatet är, så kan man i varje fall ponera, positionell realisering av ackusativet såsom den förekommer i engelskan (jfr 2e), som tydligt bara uppfyller den primära funktionen av kasus.⁵ Stämmer den ovan skisserade utvecklingslinjen, utgör den positionella realiseringen den mest grammatikaliserade formen av kasus (jfr också Lehmann, 1983: 370).

Vid sidan av att demonstrera hur olika element kan uppfylla båda föreslagna funktionerna av kasus har jag hittills visat på ett hypotetiskt sätt hur morfologiskt kasus, och till sist positionell kasusmarkering, kan uppstå genom grammatikaliseringen av lexikaliska medel. Ett stort frågetecken är naturligtvis om PO-prepositioner kan reduceras till kasus-suffix. Det är emellertid inte väsentligt för argumentationen att just *prepositioner* grammatikaliserar till kasus-suffix. Det räcker med att liknande element, t ex *postpositioner*, gör det. Detta är också fallet (Blake, 1994: 170; Anderson, 1985: 186).

3 DEN GENERATIVISTISKA KASUSUPPFATTNINGEN

Med 'generativistisk kasusuppfattning' avses här behandlingen av kasus inom styrnings- och bindningsteorin och dess nyare versioner, principer och parametrar-teorin och minimalismen. Den minimalistiska behandlingen av kasus diskuteras dock inte på en teknisk nivå,

dels därför att det förefaller omöjligt att hålla reda på de nyaste utvecklingarna i detta hänseende, dels därför att diskussionens syfte är en grundläggande kritik av begreppet abstrakt kasus som ligger till grund för generativistiska ansatser till kasus oavsett vilken version av teorin man utgår från.

Den generativistiska kasusuppfattningen kan anses ha två huvudpelare, det s k tematiska kasusfiltret och begreppet abstrakt kasus. Den tredje pelaren skulle bestå i strukturella konditioner för förekomsten av olika kasus, men dessa måste mestadels lämnas utanför diskussionen här.

3.1 Det tematiska kasusfiltret och den funktionalistiska kasusuppfattningen

De första versionerna av styrnings- och bindningsteorin (t ex Chomsky, 1982) introducerade det s k kasusfiltret, vars syfte var att redogöra för distributionen av fonologiskt realiserade DP i satsen utan att det måste formuleras specifika frasstrukturregler för detta ändamål (se särskilt Stowell, 1981). Kasusfiltret kopplades av Aoun (1979; inte tillgängligt för mig) till theta-teorin (Webelhuth, 1995: 46), och resultatet blev den s k **synlighetskonditionen** eller det tematiska kasusfiltret (*Visibility Condition*; Chomsky, 1986: 97). Det tematiska kasusfiltret innebär att kasus har för uppgift att göra argumenten synliga för tilldelningen av semantiska roller.⁶ Då theta-kriteriet å andra sidan kräver att varje argument måste uppvisa en semantisk roll (Chomsky, 1982: 36), är det i slutändan theta-kriteriet som fungerar som ett filter: argument utan kasus får ingen semantisk roll, och satser med argument utan semantiska roller filtreras bort av theta-kriteriet.

I princip kan man tolka det tematiska kasusfiltret som en formalisation av den ovan framställda funktionalistiska kasusuppfattningen. Den går ju ut på att kasus i dess olika former gör det möjligt att veta vilken

semantisk roll ett argument bär. De i låg grad grammatikaliserade formerna av kasus (se 2f-h) gör detta direkt: de utgör ju transparenta uttryck av semantiska roller. De vidare grammatikaliserade formerna (t ex 2a-e) gör detta indirekt: deras reducerade form räcker till att ange vilken argumentposition argumentet som markerats med dem innehar. De lexikaliska enheterna anger å andra sidan vilka roller som tilldelas deras argumentpositioner i det omärkta fallet, d v s när inga syntaktiska operationer som förändrar argumentstrukturen (t ex passiv) har applicerats. Jag följer Welke (2002: 110) i att anta att predikatshuvuden har i lexikonet följande slags **ordnad** struktur:

(3)a. *lägga*: [+V,-N]; 1. AGENS, 2. TEMA, 3. MÅL

b. *imponera*: [+V,-N]; 1. ABSTRAKT KÄLLA, 2. ERFARARE (*på*)

De båda verben behöver inte ange att deras **första**, eller subjektargument,⁷ bär nominativ (som i svenskan, liksom ackusativet, realiseras positionellt); detta har klassen [+V,-N] gemensamt, och bara avvikelser från detta noteras hos enskilda verb. Att det **andra** argumentet, det direkta objektet, tilldelas ackusativ, följer å andra sidan av de semantiska egenskaper hos verben som kan betecknas med särdraget [+transitiv]. Det behöver därför inte heller anges hos enskilda verb. MÅL-argumentets form följer direkt av rollens semantik (se diskussionen av 4c nedan). Den enda lexikaliskt specificerade informationen om formen som en roll ska realiseras i är PO-P:n *på* hos det andra argumentet i (3b). Jag lämnar öppen frågan om det rör sig om en lexikaliskt betingad avvikelse från de direkta objektens normala realiseringsform eller om ett tredje argument. Tillsammans med reglerna för kasusvalet hos subjektet och det direkta objektet (dessa kan möjligen beskrivas som konstruktioner i stil med

Kay & Fillmore, 1999 eller Croft, 2001) koordinerar de lexikaliska enheterna i varje fall semantiska roller med deras markering genom olika realisationsformer av kasus.

Både enligt det tematiska kasusfiltret och den funktionalistiska kasusuppfattningen gör kasus det alltså möjligt att tilldela argumenten semantiska roller. Den funktionalistiska synen tycks faktiskt gå ett steg vidare än det tematiska kasusfiltret, då den ju avser att kasus anger vilken roll ska tilldelas vilket argument. Det tematiska kasusfiltret tar däremot inte ställning till huruvida kasus och semantiska roller motsvarar varandra. Det är i stället de lexikaliska enheterna – som också inom den generativa grammatiken ser ut ungefär som i (3) (jfr Czepluch, 1996: 97ff.) – som innehåller denna information. Det är strävan efter att eliminera överlappning i grammatikmodulernas funktioner som förklarar att ingen utsaga om relationer mellan olika kasus och semantiska roller inkluderats i det tematiska kasusfiltret.

3.2 Abstrakt kasus som problem för det tematiska kasusfiltret

Tillsammans med informationen i de lexikaliska enheterna skulle det tematiska kasusfiltret alltså faktiskt formalisera den funktionalistiska kasusuppfattningen – om det inte var för att egenskaperna som ur en funktionalistisk synvinkel utgör kasus inte gäller som kasus för det tematiska kasusfiltret. Det är bara s k abstrakt kasus som gör detta. Detta demonstreras här med hjälp av några av fallen i (2):

- (4)a. I saw (*yesterday) *her mother*.
 b. Ich sah gestern [*ihre Mutter*]ack..
 c. Jag struntar fullständigt i *hans kritik!*
 d. Hon går *till* [+dir] *dörren*.
 e. Jag vet [CP att *du är här*].

Det är bara i (4a) som kasus i funktionell mening och abstrakt kasus någorlunda samman-

faller. Funktionellt sett var det ju argumentets position näst intill predikatshuvudet som utgjorde kasus; detta svarar mot den generativistiska adjasensskonditionen för tilldelningen av akkusativet i engelskan. Är konditionen uppfylld, kan DP:n *her mother* passera kasusfiltret. I (4b) var det funktionellt betraktat det morfologiskt realiserade akkusativet som uppträdde som kasus; det räcker emellertid inte för en generativistisk analys. Med en viss tvekan antar t ex van Kemenade (1987: 66; 98f.) att kasusmorfologi är en manifestation av abstrakt kasus. Antagandet tycks ha kanoniserats, då Haegeman i sitt inledande verk framhåller att morfologiskt kasus realiserar abstrakt kasus (1994: 155ff.; jfr också Czepluch, 1996: 25; 27). I varje fall förutsätter en generativ analys att man explicit fastställer att akkusativmorfologi i (4b) faktiskt svarar mot ett abstrakt kasus. Först då räknas DP:n *ihre Mutter* som kasusmarkerad och kan passera det tematiska kasusfiltret. Akkusativet utgör för övrigt ett **strukturellt kasus**; det framgår av avsnitt 3 vilken betydelse detta har för antagandet att akkusativet i (4b) får DP:n att passera kasusfiltret.

PO-P:n *i* utgör den funktionella kasusmarkeringen i (4c). Sådana lexikaliskt betingade P kan jämföras med kasus som lexikaliskt selekteras av enskilda predikatshuvuden, jfr t ex genitivet i *Wir nehmen uns des Kanzlers an*, 'Vi ska ta hand om kanslern'. Kasus av den här arten betecknas som inherenta (Chomsky, 1982: 170); en mera adekvat term skulle emellertid vara 'lexikaliskt kasus' (Dürscheid, 1999: 52). Selektionen av ett visst lexikaliskt element som *i* i (4c) utgör ett exempel på kallas för *lexikalisk-selektion* (Napoli, 1989: 9; 31ff.; 47), och också lexikaliska kasus faller under denna licenseringsmekanism (jfr Pesetsky, 1982: 199). L-selektion skulle alltså motsvara kasus i funktionell mening i sådana fall som (4c), men det räcker inte för kasusfiltret

att ett argument är l-selekerat. I stället krävs åter fastställandet att ett lexikaliskt kasus faktiskt är en manifestation av abstrakt kasus. Åtminstone Dürscheid (1999: 88ff.) utgår från detta.

Det var särdraget [+dir] i prepositionen *till* som uppfyllde båda funktionerna av kasus. Det finns åter ett generativt motstycke till denna funktionella form av kasus: s(emantisk)-selektion. *S-selektionen* avser semantiska typer av argument, dvs deras semantiska roller (Chomsky, 1986: 86f.). Om ett predikatshuvud tilldelar en viss roll, s-selekerar det också denna roll. Kärnan i en funktionalistisk analys av fall som (4d) var å andra sidan väsentligen densamma som idén bakom s-selektionen: att språkbrukaren vet p g a verbets betydelse hurdan ett argument måste vara semantiskt för att lämpa sig som verbets argument. Ett verb som *gå* måste ha ett argument som betecknar RIKTNING, och då *till* uttrycker detta särdrag, vet man att PP:n i (4d) är verbets argument.⁸ Här skulle alltså en funktionalistisk analys igen falla samman med en generativistisk licenseringskondition. S-selektionen räcker emellertid inte heller för det tematiska kasusfiltret. Det är dessutom inte klart om s-selekerade P realiserar abstrakt kasus som strukturella och l-selekerade kasus gör.

I sin banbrytande avhandling över interaktionen mellan kasusfiltret och X'-teorin föreslår Stowell att det finns en *kasusresistansprincip* som avser att kategorier med särdrag som är förknippade med kasustilldelningsförmåga inte själva kan bära (abstrakt) kasus (1981: 146). Särdragen [+tempus] och [-N] ger en kategori denna förmåga; då kategorin P uppvisar [-N, -V], kan PP inte få abstrakt kasus. Stowell hänvisar också till data som (5) som evidens för att PP inte bär abstrakt kasus (1981: 143; 125; jfr också Czepluch, 1996: 31):

- (5) a. Carol put the book in her purse.
 b. Jim spoke to Janice about Paul.
 c. Jim spoke about Paul to Janice.

I (5a) står det direkta objektet mellan verbet och PP:n. För Stowell visar detta att PP:n inte får abstrakt kasus – verbet kan enligt honom inte tilldela det, då PP:n inte står närmast intill verbet, d v s uppfyller inte adjasenskonitionen för kasustilldelningen. Eftersom PP:na kan fritt ordnas i (5b,c), visar satserna enligt Stowell att de inte behöver abstrakt kasus – bara en av PP:na kan ju uppfylla adjasenskonitionen åt gången, och trots detta är satserna grammatiska.

Stowell tycks ha förväxlat här abstrakt kasus med sättet på vilket ackusativet realiseras i engelskan.⁹ Ur funktionalistisk synvinkel behöver PP som i (5) inte stå näst intill verbet just därför att de bär en morfologisk kasusrealisation, antingen en l- (*to, about*) eller s-selektad (*in*) egenskap. Denna egenskap är den enda formen av kasus de behöver. Stowells ståndpunkt tycks dock ännu vara den förhärskande inom generativa grammatiken. T ex Sternefeld (manuskript: 317) uttrycker tvivel på den, men utgår ändå från den; Webelhuth (1995: 48) påpekar att satsen som

- (6) The book was put on the table.

utgör ett problem, då *put* i princip inte kan tilldela PP:n kasus – kännetecknande för passiviska participformer är ju att de förlorat sin förmåga att tilldela abstrakt kasus. Ur en funktionalistisk synvinkel är det åter klart att PP:n är kasusmarkerad: kasusmarkeringen består i prepositionens s-selektade särdrag [+dir] och har inget att göra med abstrakt kasus. Dürscheid (1999: 79) avviker från den allmänna tendensen att inte bevilja P ett status som manifestation av abstrakt kasus. Hon föreslår att P som *aus* i *das Buch aus dem Schrank nehmen* ('ta boken ur skåpet') realiserar abstrakt kasus. Enligt henne ska

aus emellertid föreställa ett lexikaliskt kasus, och denna klassifikation kan inte stämma, då det handlar om en full lexikalisk, och därför s-selektad, P.

Det är i övrigt underligt varför s-selektade P inte anses som manifestationer av abstrakt kasus medan andra former av morfologiskt kasus – strukturella kasus som det morfologiska ackusativet i tyskan och lexikaliska kasus som tyskans genitiv – beviljas detta status nästan automatiskt. Detta förefaller ännu underligare om man tar hänsyn till att sådana P som *till, on* i (6) och *aus* har formen av kasussuffix i många språk. Motsvarigheter till dessa P skulle t ex i finskan vara illativ, allativ och elativ. Det finns visserligen argument för att analysera sådana kasus med hjälp av fonologiskt icke-realiserade P (Nikanne, 1990: 76ff.; Emonds, 1985: 226f.), men om l-selektade P kan anses realisera abstrakt kasus, inser jag inte varför P-statuset av s-selektade kasus skulle vara ett hinder för detta.

Den enda utvägen tycks alltså vara att acceptera att också s-selektade egenskaper realiserar abstrakt kasus – om man alls vill upprätthålla begreppet abstrakt kasus. Det finns i princip dock också en annan utväg. Man kunde neka PP deras argumentstatus, så att det tematiska kasusfiltret inte skulle gälla dem. Denna lösning skulle emellertid vara föga tillfredställande, då det råder vid konsens om att PP med fulla lexikaliska P utgör argument (när de uppträder som komplement) (Stowell, 1981: 142f.; Bierwisch, 1988: 48; 52f.). Chomsky (1982: 311) föreslår visserligen att komplementstrukturer som *put ... in the garage* skulle betraktas som komplexa verb i djupstrukturen, vilket skulle betyda att PP:n degraderades från ett argument till en del av verbet. Detta strider emellertid mot den referentiella interpretationen av sådana PP, som å andra sidan är den primära grunden till deras argu-

mentstatus (jfr Rothstein, 2001: 57).

Det fastställdes ovan att det är C-elementet *att* och CP-argumentets form som uppträder som kasus i funktionell mening i fall som (4e): de uttrycker båda att det rör sig om en PROPOSITION, och verbet *veta* tilldelar sitt interna argument just denna roll. P g a argumentets betydelse blir det alltså klart att CP:n utgör verbets interna argument. Kasus i funktionell mening motsvarar här åter en s-selekterad egenskap som ju inte godkänns som en realisation av abstrakt kasus. Dessutom är generativisterna i stort sett överens om att CP- och IP-argument (t ex *I want [IP to forget it]*) inte alls kan bära abstrakt kasus (jfr dock Newmeyer, 2003 och Picallo, 2002). En av grunderna till detta är igen Stowells kasusresistansprincip. Både CP och IP uppvisar [+tempus] som tilldelar kasus (jfr Chomsky, 1995: 121) och därför inte tolererar kasus självt.¹⁰ Se Rostila (under utg. a) för en diskussion och kritik av vidare grunder till antagandet att CP och IP inte kan bära kasus. Väsentligt är här att detta antagande förorsakar samma dilemma som hos PP-argument: CP (och IP) kan inte få abstrakt kasus och faller offer för kasusfiltret. Den enda utvägen som skulle lämna begreppet abstrakt kasus intakt vore igen att neka att CP och IP utgör argument, men detta förefaller inte plausibelt (se Rothstein, 2001: 58; Rostila, under utg. a). Generativisterna utgår också i allmänhet från att CP och IP utgör argument (se t ex Safir, 1985; Webelhuth, 1995: 47f.; Picallo, 2002).

3.3 Lösningförslag

Det är tydligt att begreppet abstrakt kasus måste utvidgas så att även s-selekterade argument automatiskt gäller som abstrakt kasusmarkerade. Annars måste man ge upp det tematiska kasusfiltret helt. Det är ingen mening med att anta en korrelation som det tematiska kasusfiltret mellan kasus och se-

mantiska roller om inte alla element (PP-, CP- och IP-argument) som tilldelas semantiska roller kan få kasus. Utvidgandet av abstrakt kasus till att omfatta även s-selekterade egenskaper skulle inte vara helt obefogat: de former av kasus som räknas som realisationer av abstrakt kasus torde grammatikalisera sig från s-selekterade egenskaper. Detta gäller åtminstone för l-selekterade kasus. Som påpekades ovan, visar Hundt (2001: 179ff.) och Rostila (under utg. b: avsnitt 3.4.) hur den l-selekterade P:n *auf i auf jmdn/etw. warten* ('vänta på någon/något') har utvecklats från en s-selekterad P som i (4d) eller *på i titta på någon/något*.¹¹ Både l- och s-selektion är alltså punkter på samma grammatikaliseringkontinuum, och det verkar därför godtyckligt att låta den ena men inte den andra gälla som en realisation av abstrakt kasus. Som det diskuterades i avsnitt 1, är det dessutom möjligt att också sådana självklara manifestationer av abstrakt kasus som strukturella objektkasus hör till detta kontinuum; stämmer detta, finns det ännu mindre anledning till att avgränsa s-selekterade egenskaper från realisationerna av abstrakt kasus.

Alternativet till utvidgandet av begreppet abstrakt kasus vore att ge upp det helt. Detta steg skulle inte vara omotiverat heller. Det är faktiskt svårt att inse vad begreppet ska tjäna till. Morfologiska kasus gäller ju automatiskt också som abstrakta kasus, men varför skulle de behöva "godkännandestämplet" abstrakt kasus utöver deras morfologiska form? Dessamma gäller för s-selekterade egenskaper om abstrakt kasus utvidgas till att omfatta dem. Samtidigt uppfyller alla dessa egenskaper – strukturella och l-selekterade kasus så väl som s-selekterade egenskaper – minst den primära funktionen av kasus oavsett om de anses som manifestationer av abstrakt kasus eller ej. Det förefaller vara en rimlig slutsats att kasus är ingenting utöver en sådan funktionell egenskap. Variation i formen som det

uppvisar förorsakas av grammatikaliseringen. Om det ska finnas något abstrakt kasus, så består detta i positionell kasusmarkering som i (4a) (jfr not 9), men också den kan analyseras som en funktionell företeelse.

Generativisterna torde dock inte vara särskilt benägna att ge upp abstrakt kasus. Grunden till detta är att abstrakt kasus utgör en stödpelare av universalgrammatiken. Finns det språk med kasussystem, och finns det en universalgrammatik, måste kasus också finnas i alla språk, vare sig det är morfologiskt realiserat eller ej. I det senare fallet måste man utgå från att det finns något sådant som abstrakt kasus, annars ligger det illa till med universalgrammatiken. Det finns emellertid ett mera plausibelt perspektiv på den universala karaktären av kasus. Om kasus är ett funktionellt fenomen – detta tyder åtminstone diskussionen i avsnitt 1 på – är det sannolikt att det finns i varje språk till den grad som dess funktioner måste uppfyllas i varje språk. Sättet som de uppfylls på kan bara variera avsevärt. Det finns olika lösningar på problemet hur de i (1) nämnda funktionerna kan utföras; jfr t ex kongruensmarkeringar i verbet som ett alternativ till kasusmarkeringar i argumentet (se t ex Lehmann, 1983: 344). Variation i den yttre formen av kasus förorsakas också av grammatikaliseringen, som gör att dess mest grammatikaliserade former, morfologiska och positionellt markerade strukturella kasus, är mindre tydligt funktionella än dess ”primitiva” former, d v s s-selektade egenskaper.

4 ETT FÖRSÖK ATT RÄDDA ABSTRAKT KASUS

I det följande ska jag försöka svara på frågan varför det skulle kunna behövas något utöver de olika funktionella formerna av kasus. I grunden ges abstrakt kasus här en funktionalistisk tolkning. Framställningen är i någon

mån påverkad av en minimalistisk uppfattning om hur derivationen av en sats kunde se ut (jfr Marantz, 1995); samtidigt torde den vara i hög grad oortodox – åtminstone jag har inte kommit på något liknande i den generativistiska litteraturen.

Uppbyggandet av en sats börjar med att lexikaliska element tas ur lexikonet och bildar X'-teoretiska strukturer. Dessa strukturer innehåller vid det här laget i princip alla möjliga XP i de externa och interna argumentpositionerna av predikatshuvuden Y. Den förra positionen betecknas i fortsättningen också som subjekt- eller Spec-positionen av Y, medan den senare samtidigt utgör komplementet till Y. T ex lexemet *gå* kan i princip dyka upp med CP:n *att hon sov* som Spec och DP:n *väggen* som komplement. De av X'-teorin genererade strukturerna genomlöper sedan komplexet av selektionskonditioner. Alla argument måste först passera s-selektionen. Några argument blir även föremål för l-selektionen, om Y utgör ett predikatshuvud vars förhållande till sitt komplement är grammatikaliserat vidare från blotta s-selektionen. Argument med strukturella kasus måste utöver s-selektionen passera en positionskontroll: de måste stå på den plats i satsen som motsvarar deras kasus. Allt detta blir åskådligare när jag ska diskutera konkreta exempel nedan.

Vad abstrakt kasus beträffar, föreslår jag att det fungerar som en kontrollmekanism som säkrar att en semantisk roll får en syntaktisk form som kan bära den, d v s är kompatibel med rollen. Det förefaller t o m rimligt att anta att tilldelningen av roller äger rum först när argument har passerat denna kontrollmekanism – när det på sätt och vis fått godkännandestämplet 'abstrakt kasusmarkerat'.

För att göra det hela mera konkret, ska jag diskutera derivationen av några av satserna i (4). Vid fall som (4d) (*Hon går till dörren*)

jämförs semantiken av argumenten *hon* och *till dörren* med semantiken hos de roller som *gå* ska tilldelas dem. Då *hon* uppvisar [+mänsklig] och *till dörren* [+dir] och är därmed kompatibla med rollerna AGENS¹² resp. RIKTNING, passerar de båda detta stadium – d v s s-selektionen. (Jfr det ovannämnda exemplet *Att hon sov - gå - väggen*, där varken subjektet eller komplementet uppvisar de nödvändiga särdragen). S-selektionen är också allt vad PP-argumentet behöver passera. När det har konstaterats att *till dörren* har en form som lämpar sig till att bära rollen RIKTNING, beviljas PP-argumentet abstrakt kasus och tilldelas rollen i fråga. Precis som enligt det tematiska kasusfiltret är abstrakt kasus alltså en förutsättning för tilldelandet av semantiska roller.¹³

Inom minimalismen antas det att lexemen tas ur lexikonet i böjd form (Dürscheid, 1999: 83). Eftersom *hon* i (4d) uppvisar nominativet, ett strukturellt kasus som inte uttrycker någon enstaka semantisk roll (Chomsky, 1995: 114), påverkar dess kasusböjning inte s-selektionen. Det finns nu två möjligheter:

- (i) *Hon* beviljas abstrakt kasus och tilldelas rollen AGENS p g a att det är s-selekerat och bär *ett* strukturellt kasus
- (ii) *Hon* passerar s-selektionen, då dess semantik (lexikalisk betydelse + kasusbetydelse, den senare lika med noll) är kompatibel med rollen som det ska tilldelas. Abstrakt kasus, och därmed en semantisk roll, får *hon* emellertid först när det fastställts att det intar den riktiga satspositionen

Stefan Frisch (personligt meddelande) har informerat mig om psykologvistikiska data som jag anser kan tolkas tala för (i). Enligt Frisch har försökspersonerna problem med den morfologiska processeringen av satsen som **The plane took we to Berlin*, medan

processeringen av semantiska roller i sådana satsen är promlemlös.¹⁴ Försökspersonerna har alltså inga problem att förstå att det är *the plane* som förflyttar någon och *we* som förflyttas enligt satsen; det är bara falskt kasus hos *we* som förorsakar problem. Detta tyder på att argument med ett strukturellt kasus uppfattas som bärare av en viss roll oavsett vilket strukturellt kasus de bär; den semantiska rollen tilldelas alltså innan kasusvalet blir relevant. Jag utgår därför tentativt från (i) och antar att *we* och *hon* får sina semantiska roller om de passerar s-selektionen. Detta förutsätter att de får abstrakt kasus p g a att de har passerat s-selektionen och uppvisar ett (oavsett vilket) strukturellt kasus. Följden blir att frågan om de bär rätt kasus inte har något att göra med abstrakt kasus och semantiska roller. Detta är å andra sidan i linje med både Frischs data och antagandet att strukturellt kasus inte hänger samman med semantiska roller.

Hur förklarar man då att t ex satsen som *The plane took we to Berlin* och *Henne går till dörren* är ogrammatiska? Den enda möjligheten tycks vara att det finns en särskild operation som kontrollerar om strukturer är morfologiskt välformade. Denna operation skulle alltså vara oberoende av abstrakt kasus och semantiska roller. Den minimalistiska *Checking*-operationen (se t ex Radford, 1997) utgör en sådan operation, då den inte är bunden till kasusfenomenet utan också används för verbmorfologi. Trots att denna operation inte längre är aktuell inom minimalismen (Grewendorf, 2002: 159), skisserar jag här hur en sådan operation kunde fungera.

Om ett argument är s-selekerat och uppvisar antingen nominativ eller ackusativ, får det abstrakt kasus och en semantisk roll. Avgörande för om den motsvarande satsen är grammatisk är emellertid om det nominativa eller ackusativa argumentet flyttas

till en position som är kompatibel med dess kasus. Argument i nominativ måste flyttas till Spec-positionen av AgrSP och argument i ackusativ till Spec-positionen av AgrOP.¹⁵ De funktionala huvuden AgrS och AgrO uppvisar nominativiska resp. ackusativiska särdrag: flyttas ett argument till den rätta positionen, motsvarar dess särdrag det funktionala huvudets särdrag. Processen förefaller emellertid mycket stipulativ, då den förutsätter att man antar en ytterligare egenskap – de nominativiska och ackusativiska särdragen hos AgrS och AgrO – av grammatiken som annars inte kommer till användning. Den är också otillfredsställande ur en funktionalistisk synvinkel då den inte tillmäter nominativet och ackusativet någon funktion. Det verkar därför önskvärt att försöka grunda valet mellan strukturella kasus på något annat än stipulerade särdrag av funktionala huvuden vilkas existens eventuellt är i lika hög grad stipulerad. Alternativet kan dock bara hänvisas till i detta sammanhang.

Welke (2002) föreslår att predikatshuvuden är inherent perspektiverade, d v s de anger vilket argument som utgör deras subjekt (och samtidigt utgångspunkten av betraktandet) i det omärkta fallet (jfr (3) ovan). Vissa syntaktiska processer, passivet som det främsta exemplet, förändrar denna perspektivering på ett systematiskt sätt. Mitt förslag till hur det kan kontrolleras att ett argument har rätt strukturellt kasus är följande: strukturellt kasus jämförs inte med särdragen hos ett funktionellt huvud,¹⁶ utan med den inherenta perspektiveringen av predikatshuvuden och, ifall en syntaktisk process av den ovannämnda typen applicerats, med den inherenta perspektiveringen och informationen om operationens systematiska effekt (jfr Welke, 2002: 110). Jfr

- (7)a. Man ställde honom utanför dörren.
b. Han ställdes utanför dörren.

Predikatshuvudet *ställa* anger att det är AGENS-argumentet som intar subjektpositionen och därmed får nominativet i (7a); i (7b) anger passivets *-s* att den inherenta perspektiveringen inte gäller och att det i stället är nästa argument enligt predikatshuvudets perspektiveringshierarki (PATIENS) som blir till subjekt och får nominativet. Om kasusvalet är det rätta skulle alltså bero på om den inherenta perspektiveringen av predikatshuvuden och processer som förändrar den uppmärksamats rätt; strukturella kasus skulle å andra sidan ha till uppgift att *ange perspektivering*. Detta skulle passa bra ihop med att argumentens semantiska roller tilldelas innan strukturellt kasus blir relevant: strukturell kasusmarkering avgör bara om de olika rollerna perspektiverats på rätt sätt.

För att komma tillbaka till den funktionalistiska tolkningen av abstrakt kasus: satsen som (4e) (*Jag vet att du är här*) får väsentligen samma behandling som (4d). CP-argumentet är kompatibelt med verbets interna roll PROPOSITION och därmed s-selekterat. Detta räcker för abstrakt kasusmarkering och därmed för tilldelandet av rollen i fråga. Subjektargumentets nominativ behandlas på samma sätt som vid (4d).

Ett intressantare fall är däremot (4c) (*Jag struntar fullständigt i hans kritik*). Det är tämligen klart att PP-argumentet först genomlöper s-selektionen. Frågan är bara om kasusmarkeringen *i* beaktas därvid. Då icke-kommuterbara P inte kan uppvisa något självständigt (utan bara ett lexikaliskt betingat) betydelsebidrag, blir slutsatsen att l-selekterade P som *i* i (4c) inte tas med i beräkningen vid s-selektionen. S-selektionen räcker här emellertid inte för att göra PP:n abstrakt kasusmarkerad. Relationen mellan verbet och dess komplement är ett steg vidare grammatikaliserad; det räcker inte att kontrollera bara semantiken, utan också en autonom-språklig eller grammatikaliserad

egenskap måste vara på sin plats: den l-selektade prepositionen. När detta kontrollerats, gäller PP:n som abstrakt kasusmarkerad och får sin semantiska roll. T ex elativet i den finska satsen *Minä pidän sinusta* kunde analyseras på samma sätt.

Det återstår bara två intressanta fall: akkusativet i tyskan (jfr 4b: *Ich sah gestern ihre Mutter*) och i engelskan (4a: *I saw (*yesterday) her mother*). Som diskuterades ovan, måste sådana DP med strukturella kasus först passera s-selektionen; sedan räknas de som abstrakt kasusmarkerade p g a s-selektionen och sitt strukturella kasus och får de semantiska roller som – så att säga – redan prövades på dem vid s-selektionen. Analysen av s- och l-selektade argument ovan har förutsatt att deras position i satsen inte påverkar deras licensering, d v s om de får abstrakt kasus eller ej. Med andra ord är deras position i satsen inte fixerad – åtminstone inte av den kasusteoretiska grammatikkomponenten (jfr exemplen i (5)). Som påpekades ovan, gäller detta emellertid inte för strukturellt kasusmarkerade argument. Deras grammatikalitet beror på om deras kasus är kompatibelt med den position argumentet intar i satsen. Det tycks emellertid finnas en kontrast mellan engelskan och tyskan i detta hänseende. Ackusativiska DP i tyskan kan uppträda i varierande positioner, medan de i engelskan måste stå näst intill verbet (jfr 4a,b). Förklaringen till detta torde vara enkel: tyskan kan ange perspektivering morfologiskt med hjälp av sin produktiva akkusativböjning och dess kontrast till nominativet, medan engelskan bara kan använda sig av argumentens position. Detta förklarar också varför adverbiala bestämmelser i engelskan placeras utanför den egentliga satsen om de ska föregå subjektet (*Yesterday, I saw her mother*) och därför inte påverkar den positionella markeringen, medan de i tyskan integreras i satsen och får subjektet att ändra sin position (*Gestern sah*

ich ihre Mutter).

Detta avsnitt har introducerat perspektivering som en ytterligare funktion av kasus. Jag måste därför kort gå in på dess relation till de i avsnitt 1 framställda funktionerna. Perspektivering karakteriserar alltså primärt strukturella kasus; såvitt argument är bara s-selektade eller därtill också l-selektade, tjänar de motsvarande egenskaperna emellertid också till perspektivering i och med att de anger att argumentet i fråga *inte utgör* subjektet eller det direkta objektet, utan faller under perspektiveringskategorin 'tredje argument' (jfr Welke, 2002: 107). Å andra sidan anger realisationsformerna av strukturella kasus också semantiska roller vid sidan av sin perspektiveringsfunktion. För det första skiljer de argumentpositionerna hos ett predikatshuvud från varandra och på så sätt – med hjälp av lexikalisk information som i (3) – anger vilken roll som tillkommer ett argument. För det andra torde de mest frekventa korrelationerna mellan roller och strukturella kasus (t ex nom. = AGENS, ack. = PATIENS) kunna bli i viss mån självständiga, så att strukturella kasus börjar beteckna vissa roller. Denna funktion kan dock neutraliseras av lexikalisk information hos ett predikatshuvud vars argumentstruktur avviker från en sådan tendens, jfr *Saken* (TEMA) *intresserar mig* (ERFARARE).

Huvuddragen av räddningsförslaget är alltså följande: en grammatikmodell kan inkorporera en kontrollmekanism som liknar abstrakt kasus i att dess "godkännande" utgör förutsättningen för tilldelandet av semantiska roller. Argument ska å andra sidan vara försedda med semantiska roller i en grammatisk sats. I motsats till abstrakt kasus inom P&CP-teorin gäller kontrollmekanismen för alla argumenttyper. För att genomlöpa kontrollmekanismen måste alla argument passera s-selektionen, d v s deras betydelse måste vara kompatibel med den se-

mantiska roll som ska tilldelas dem. I vidare grammatikaliserade predikat-argument-relationer måste även det rätta lexikaliska kasus vara på plats eller argumentet måste bära ett strukturellt kasus för att passera kontrollmekanismen. Argument med strukturella kasus måste utöver detta inta en satsposition eller bära ett kasus som motsvarar den perspektiveringsinformation som satsen innehåller (det inherenta perspektivet i satsens huvudpredikat + vetenskapen om syntaktiska operationernas inverkan på det), men detta faller inte under kontrollmekanismens operationsområde. Detta står i samklang med att strukturella kasus inte hänger samman med enskilda semantiska roller.

NOTER

- 1 Framställningen här avviker tydligt från mitt föredrag vid Språkets funktion 2. Det gick inte att undvika att senare intryck fann sin väg in. Fram(?)stegen till denna version skulle dock inte ha varit möjliga utan tillfälle (eller tvång) att presentera en preliminär version vid symposiet.
- 2 Argumentets tydligt propositionala form räcker dock som kasusmarkering i funktionell mening. Detta visas av möjligheten att utelämnat det minst betydelsefulla C-elementet av typen *att/that* i danskan och engelskan: *Hun siger, (at) de er alt for forskellige; I'm glad (that) you're here*. Denna möjlighet torde bero på att C-element av denna typ bara koderar informationen att det är fråga om en proposition (medan t ex *om* anger att det rör sig om en proposition som därtill uppvisar ett interrogativt särdrag). Samma information framgår dock också av argumentets form, och den redundanta markeringen *att/that* kan därför reduceras.
- 3 De har emellertid ingen betydelse alls om inte villkoren för deras användning är uppfyllda. Detta kan ses som en konstruktionsgrammatisk pendang till begreppet avhängigt morfem (jfr Croft, 2001: 55f).
- 4 Itkonen (2000) påpekar dock att den språkliga tillämpningen av redan existerande medel på nya funktioner är – till skillnad från evolutionära adaptationsprocesser – en viljestyrd process. Detta har Itkonen rätt i, men processens slutstadium, anpassningen av det gamla språkliga medlet till den nya funktionen, kan likväl anses som adaptation, d v s beskrivas i evolutionära termer.
- 5 Se dock avsnitt 3 för perspektiveringsfunktionen av strukturella kasus som akkusativ. Denna funktion kan emellertid också uppfyllas utan morfologiskt uttryck.
- 6 Inom P&P-teorin föredrar man att tala om theta- eller tematiska roller. Jag fortsätter att använda termen semantisk roll (eller endast 'roll') då den kan uppfattas vara neutral vad beträffar rollernas eventuella universalitet (jfr Marantz, 1984: 31).
- 7 I motsats till t ex Chomsky (1982: 38) och Grewendorf (1988: 143) antar jag att den semantiska rollen av subjektargumentet inte tilldelas kompositionellt. Detta kan föras tillbaka på adaptationsprincipen. Grewendorfs exempel på kompositionell tilldelning, (i) *Peter brach den Arm* ('P. bröt armen') – (ii) *Peter brach das Brot* ('P. bröt brödet'), uppvisar tydligt två olika verb *brechen* som tilldelar sitt subjekt olika roller. Skillnaden i subjektens semantiska roller vittnar alltså inte om skillnaden mellan objekten – och därför inte heller om kompositionell tilldelning av subjektrollen. Jag antar att detta är fallet också allmänt. Det (hypotetiska) originala *brechen* har i (i) och (ii) tillämpats på två nya funktioner; under adaptationsperioden har pragmatiska inferenser bestämt subjektets roll, och som resultat av adaptationen har två nya verb *brechen* uppstått vilkas externa semantiska roller nu inkorporerar de förra pragmatiska inferenserna.
- 8 P g a behovet att upprätthålla syntaxens autonomi går det dock inte så enkelt till inom P&P-teorin. Pesetsky (1982) föreslår att argumentets form är härledbar av dess semantiska roll då det finns konceptuella enheter som anger motsvarigheter mellan roller och syntaktiska kategorier. Sådana enheter kallas kanoniska strukturella realisationer av semantiska roller (*canonical structural realization, CSR*). Det ska alltså inte vara därför att *till järnvägstationen* uttrycker RIKTNING som man vet att det duger som ett argument av *gå*. I stället måste den konceptuella strukturen konsulteras. Av den framgår att PP är den kanoniska realisationen av RIKTNING; sedan kontrolleras om också den lexikaliska betydelsen av P är kompatibel med rollen i fråga. Pesetskys förslag antogs av Chomsky (1986: 86f.) och blev så en del av P&P-teorin. Detta betydde att en ytterligare licenseringskondition, c(ategori)-selektion, kunde elimineras: argumentens form, d v s deras syntaktiska kategori, ska ju följa av deras semantiska roller. För problem med detta se Odijk (1997).
- 9 Stowells iakttagelser om förhållandet mellan ett rikt morfologiskt kasussystem och en fri ordföljd (1981: 123) stärker denna misstanke: enligt honom tilldelas morfologiska kasus inte av verbet, utan verbet subkategoriseras för dem (d v s c-selektar dem). I praktiken försöker Stowell neka att det finns ett sammanhang mellan morfologiskt kasus och fri ordföljd genom att påstå att morfologiska kasus

inte är kasus i egentlig mening. För Stowell tycks bara abstrakt kasus gälla som kasus, och detta består endast i den obligatoriska positioneringen av DP näst intill verbet eller i subjektpositionen av IP – akkusativets och nominativets realiseringsform i engelskan. Morfologiska kasus realiserar alltså inte abstrakt kasus enligt Stowell. Hans position är inte hållbar om abstrakt kasus utgör villkoret för tilldelningen av semantiska roller: följden blir att man är tvungen att neka morfologiskt kasusmarkerade DP argumentstatus.

- 10 Av detta följer att generativisterna är tvungna att neka att CP och IP skulle fungera som subjekt i satser som *Att du inte kan löpa skidor är alldeles tydligt – Att dressera en hund är inte lätt*. I stället måste de anta att CP/IP flyttas bort från subjektpositionen till topikpositionen (Spec-CP) för att undvika kasus (se Stowell, 1981: 153 för en ingående diskussion).
- 11 *På* är en s-selekterad P hos *titta*, då det kan kommuteras: jfr t ex *titta in i skåpet/runt hörnet/under bordet*.
- 12 Jag beaktar här inte möjligheten att argument eventuellt kan få mera än bara en roll. Detta är fallet om man uppfattar rollerna som konceptuella enheter; t ex *hon* i (4d) skulle enligt denna uppfattning tilldelas både AGENS och TEMA (jfr Jackendoff, 1990: 126). Jag utgår från att rollerna är semantiska enheter och innehåller bara det som förmedlas av den språkliga formen. Av detta följer att man har två möjligheter för rollen av *hon* i (4d): antingen är *hon* bara AGENS eller argumentet får en kombination av rollerna AGENS och TEMA. Det senare alternativet torde vara närmare sanningen. Se not 7 för frågan om den externa semantiska rollen tilldelas direkt av predikatshuvudet eller kompositionellt.
- 13 Morfologiskt kasus, inklusive s-selekterade egenskaper, utgör å andra sidan förutsättningen för tilldelandet av abstrakt kasus. Jfr Sigurdsson (2003) för den motsatta ansatsen där abstrakt kasus bildar förutsättningen för morfologisk kasusmarkering.
- 14 Se Frisch & Schlesewsky (2001) för hur detta kan testas.
- 15 Se t ex Radford (1997) för en inledning till de funktionala projektionerna AgrSP och AgrOP. Mitt förslag är dock inte beroende av dessa projektioner. Det skulle duga lika väl att den nominativiska DP:n flyttades till Spec-IP (som tidigare antogs inom styrnings- och bindningsteorin) och den akkusativiska förblev i V' där den är basisgenererad.
- 16 Detta ger upphov till frågan hur man kan förklara korrelationen mellan nominativet och finita verbformer om den inte beror på sammanspelet med det funktionala huvudet AgrS. Infinita komplementsatser uppvisar ju i allmänhet inga nominati-

viska subjekt, jfr *Han försöker* [VP (*han) göra det] – *He seems* [IP (*he) to know you] – *Er scheint* [IP (*er) dich zu kennen], medan finita satser gör det. Man kan emellertid också förklara förekomsten och uteblivandet av nominativiska subjekt funktionalistiskt, utan att hänvisa till några funktionala huvudens särdrag: infinita satser behöver inga realiserade subjekt, då de delar dem med finita satser (på ett sätt som matrix verbet närmare bestämmer); finita satser måste ha både realiserade subjekt och ett finitverb, då de inte kan dela den förra med någon annan sats och eftersom de – i motsats till infinita satser – måste ta hand om att lokalisera händelsen i tiden. Ansatsen förutsätter dock att det bildas konventioner i språket om hur mycket redundans tolereras, som utesluter t ex nominativiska subjekt i infinita satser.

REFERENSER

- Anderson, S. R. (1985). Inflectional morphology. I Timothy Shopen (red.), *Language typology and syntactic description* Vol. III: *Grammatical categories and the lexicon*, (s. 150-201). Cambridge: Cambridge University Press.
- Aoun, J. (1979). On government, case-marking, and clitic placement. Opublicerat manuskript. MIT.
- Bierwisch, M. (1988). On the grammar of local prepositions. I M. Bierwisch, W. Motsch & I. Zimmerman (red.), *Syntax, Semantik und Lexikon*, (s. 1-65). *Studia grammatica* XXIX. Berlin: Akademie-Verlag.
- Blake, B. J. (1994). *Case*. Cambridge textbooks in linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chomsky, N. (1982). *Lectures on government and binding: The Pisa lectures*. 2. upplagan. *Studies in generative grammar* 9. Dordrecht: Foris Publications.
- Chomsky, N. (1986). *Knowledge of language: its nature, origin, and use*. Convergence. New York: Praeger Publishers.
- Chomsky, N. (1995). *The minimalist program*. *Current studies in linguistics* 28. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Croft, W. (2001). *Radical construction grammar: Syntactic theory in typological perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Czepluch, H. (1988). Kasusmorphologie und Kasusrelationen. *Linguistische Berichte*, 116, 275-310.
- Czepluch, H. (1996). *Kasus im Deutschen und Englischen. Ein Beitrag zur Theorie des abstrak-*

- ten Kasus. *Linguistische Arbeiten* 349. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Dürscheid, C. (1999). *Die verbalen Kasus des Deutschen: Untersuchungen zur Syntax, Semantik und Perspektive*. *Studia Linguistica Germanica* 53. Berlin: Walter de Gruyter.
- Emonds, J. E. (1985). *A unified theory of syntactic categories*. *Studies in generative grammar* 19. Dordrecht: Foris.
- Frisch, S. & Schlesewsky, M. (2001). The N400 reflects problems of thematic hierarchizing. *NeuroReport*, 12, 3391-3394.
- Givón, T. (2002). *Bio-Linguistics: The Santa Barbara lectures*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Grewendorf, G. (1988). *Aspekte der deutschen Syntax: Eine Rektions-Bindungs-Analyse*. *Studien zur deutschen Grammatik* 33. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Grewendorf, G. (2002). *Minimalistische Syntax*. Uni-Taschenbücher 2313. Tübingen: A. Francke Verlag.
- Haegeman, L. (1994). *Introduction to government and binding theory. Second edition*. Blackwell textbooks in linguistics. Oxford: Blackwell Publishers.
- Haspelmath, M. (1999). Optimality and diachronic adaptation. *Zeitschrift für Sprachwissenschaft*, 18, 180-205.
- Hundt, M. (2001). Grammatikalisierungsphänomene bei Präpositionalobjekten in der deutschen Sprache. *Zeitschrift für germanistische Linguistik*, 29, 167-191.
- Itkonen, E. (1999). Functionalism yes, biologism no. *Zeitschrift für Sprachwissenschaft*, 18, 219-221.
- Jackendoff, R. (1990). *Semantic structures*. *Current studies in linguistics* 18. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Kay, P. & Fillmore, C. J. (1999). Grammatical constructions and linguistic generalizations: the *what's X doing Y?* construction. *Language*, 75, 1-33.
- Kemenade, A. van (1987). *Syntactic case and morphological case in the history of English*. Dordrecht: Foris Publications.
- Lehmann, C. (1983). Rektion und syntaktische Relationen. *Folia Linguistica*, 17, 339-378.
- Marantz, A. P. (1984). *On the nature of grammatical relations*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Marantz, A. P. (1995). The minimalist program. I Gert Webelhuth (red.), *Government and binding theory and the minimalist program*, (s. 351-382). Oxford: Blackwell.
- Napoli, D. Jo (1989). *Predication theory: A case study for indexing theory*. *Cambridge studies in linguistics* 50. Cambridge: Cambridge University Press.
- Newmeyer, F. (2003). 'Peripheral' grammatical relations in English: theoretical implications of non-dp subjects and objects. Föredrag vid symposiet Syntactic Functions - Focus on the Periphery. Helsingfors, 14-15 november, 2003.
- Nikanne, U. (1990). *Zones and tiers: A study of thematic structure*. *Studia Fennica Linguistica* 35. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Odjik, J. (1997). C-Selection and S-Selection. *Linguistic Inquiry*, 28, 365-371.
- Pesetsky, D. M. (1982). *Paths and categories*. Doktorsavhandling. MIT working papers in linguistics. Cambridge, MA.: MIT.
- Picallo, M. C. (2002). Abstract agreement and clausal arguments. *Syntax*, 5, 116-147.
- Radford, A. (1997). *Syntactic theory and the structure of English: A minimalist approach*. Cambridge textbooks in linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rauh, G. (1988). *Tiefenkasus, thematische Relationen und Thetarollen. Die Entwicklung einer Theorie von semantischen Relationen*. Tübinger Beiträge zur Linguistik 309. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Rostila, J. (2002). Die Präpositionen der Präpositionalobjekte als ein Kongruenzphänomen. I Mariann Skog-Södersved, Christoph Parry & Brigitte von Witzleben (red.), *Grenzüberschreibungen. Festschrift für Henrik Nikula zu seinem 60. Geburtstag*, (s. 129-139). Vaasa: SAXA.
- Rostila, J. (under utg. a.): *Kasusentdeckungen? I Finnische Beiträge zur Germanistik*. Frankfurt/M: Lang.
- Rostila, J. (under utg. b). Zur Grammatikalisierung bei Präpositionalobjekten. I T. Leuschner & T. Mortelmans (red.), *Grammatikalisierung im Deutschen*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Rostila, J. (2004). Towards a construction approach to grammaticalization in prepositional objects. I M. Nenonen (red.), *Proceedings of the 30th Finnish conference of linguistics*, (s. 192-

- 200). Joensuu: Universitet Joensuu.
- Rothstein, S. D. (2001). *Predicates and their subjects*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Safir, K. J. (1985). *Syntactic chains*. Cambridge studies in linguistics 40. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sigurðsson, H. A. (2003). Case: abstract vs. morphological. I E. Brandner & H. Zinsmeister (red.), *New perspectives on case theory*, (s. 223-268). Stanford: CSLI Publications.
- Sternefeld, W. (2003). *Syntax. Eine merkmalsbasierte generative Analyse des Deutschen*. Manuskript. www2.sfs.nphil.uni-tuebingen.de/wolfgang/coursematerial.html (30.05.2003).
- Stowell, T. (1981). *Origins of phrase structure*. Doktorsavhandling. MIT.
- Webelhuth, G. (1995). X-bar theory and Case theory. I G. Webelhuth (red.), *Government and binding theory and the minimalist program*, (s. 15-95). Oxford: Blackwell.
- Welke, K. (2002). *Deutsche Syntax funktional: Perspektiviertheit syntaktischer Strukturen*. Stauffenburg Linguistik 22. Tübingen: Stauffenburg Verlag.

A FUNCTIONAL VERSUS A GENERATIVE VIEW OF CASE

Jouni Rostila, Department of German, University of Tampere, Finland

This paper advocates a functional definition of case, proposing that any property expressing argument-of relations should be regarded as a manifestation of case. Less grammaticalized forms of case may in addition serve to express semantic roles. This view is contrasted with a Chomskyan generative approach to case. It is shown that the Visibility Condition (VC) would essentially formalize the proposed functional view of case, if it were not for the notion of abstract case, which prevents the VC from being applied to all arguments. Abstract case is, however, found to be an unnecessary concept based on a confusion of positional case marking in English-type languages with a universal property. S- and I-selected properties as well as morphological and positional case realizations should directly satisfy the VC. Abstract case can eventually be exploited as a Checking-style control mechanism which guarantees that semantic roles are assigned to arguments with an adequate form.

Keywords: case, functional linguistics, generative linguistics, grammaticalization, selection